

V Ljubljani, v četrtek, dne 6. februarja 1913.

Naročnina
za Avstroogrsko: 1/4 leta K 2.— 1/2 leta K 4.— celo leto K 8.—
za Nemčijo: " 3.— " 6.— " 12.—
ost. inozemstvo: " fr. 3-50 " fr. 7.— " fr. 14.—

Uredništvo in upravnništvo: Frančiškanska
ulica šte. 10.
Naročnina za Ameriko znaša celoletno 3 dolarje.

Oglasnina
za 6 krat deljeno petitno vrsto enkrat 20 vln. — Pri več-
kratnih objavah primeren popust.

Leto III.

Posamezna številka 20 vinarjev.

Na naročila brez denarja se ne ozira.

Naročnina za dijake in vojake 6 kron.

Štev. 6.

Revolucija v Carigradu: Mladoturški upornik Enver-bey ustrelil vojnega ministra Nazim-pašo.

Vsem tistim p. n. naročnikom, ki še nam dolgujejo naročnino od novega leta naprej, smo danes priložili še enkrat položnice s prošnjo, naj pošljejo zaostanek in obnove naročnino, drugače smo jim primorani vstaviti list.

Ker pa začnemo pripravljati naslove za ekspedicijo, že v ponedeljek nismo mogli več izbrati onih p. n. naročnikov izmed dolžnikov, ki so poslali denar od nedelje 2. t. m. naprej. Dotični si naj položnice shranijo za pozneje in za nje ne velja priloženi opomin.

A. C. Danilo, režiser in igralec slov. gledališča v Ljubljani. Letos dne 27. januarja je poteklo 35 let, odkar šteje slovenska Talja g. Danila s ponosom med prve stebre slovenskega odra v Ljubljani. In to je mnogo! Mnogo zlasti, če pomislimo, kako težko se mora boriti slovensko gledališče z gmotnimi težkočami in z ne-hvaležnostjo občinstva, in če vpoštevamo, da ambicij slovenskega igralca ne vabi možnost, povspeti se na katerega izmed velikih odrov v svetovnih mestih, kjer ni dana zgolj možnost vseskozi umetniškega razvoja, marveč tudi gmotna podlaga za neovirano delovanje na polju vprizarjajoče umetnosti. S tem, da se posvetiš slovenskemu odru, si doprinesel veliko in nesebično žrtev, ki jo velja povdarjati kot eno najlepših odlikovanj ob dnevih slovenskih igalskih jubilejev; samo da bi to odlikovanje ne bilo takšna pravcata trnjeva krona! — Gospod A. Cerar-Danilo je nastopil v slovenskem gledališču prvič kot 17leten začetnik dne 10. decembra 1870 in pokazal takoj, da sme slovenska dramatska umetnost graditi nanj najlepše nade. Ko je l. 1877. zadela slovensko gledališče katastrofa in prekinila slovenske

predstave v deželnem hramu, je bil Danilo med tistimi ki so s predstavami v »Kato-liškem rokodelskem društvu« rešili slovensko dramo škodljivega premora in je imel skoro okrog sebe četo igralcev, ki so zopet začeli prirejati slovenske predstave v deželnem gledališču. Ves nadaljni razvoj slovenske dramske umetnosti je obenem

jim obeta pod srbsko vlado. In to v času, ko se v srcu Avstrije, na Dunaju, zapirajo češke šole, ko se teptajo najsvetejše pravice slovenskega naroda tako cinično, da vladni činitelji niti več ne skrivajo svojih slovanožrskih teženj, v času, ko smejo v Celovcu avstrijski državni uradniki, profesorji itd. pljuvati slovenskim damam v

Slov. gledališki igralec A. C. Danilo-Cerar, ki obhaja 12. t. m. 35letnico.

A. C. Danilo-Cerar, kot knez Solinus v igri „Komedijska zmešnjav“.

tudi častna zgodovina Cerarja-Danila, ki je z leti krasno napredoval in se povzdignil do rutiniranega, vsestranskega mojstrstva. Imena Danilo ni mogoče prilepiti na kako posebno, tesno ograničeno stroko; salonske vloge kakor kmetski tipi se mu posrečijo enako vrolo — in tudi nevarne urice, ki jih sreča vsak igralec tuintam, zna naš Danilo obvladati kakor nihče drugi. Njegove najboljše vloge so obenem tiste, ki so zahtevale celega umetnika, tako Povodnjak v »Potopljenem zvonu«, Julij Cezar, Osvold v »Strahovih«, Rank v »Nori«, Reinhold v »Reki« itd. S posebno hvalo je treba povdariti tudi izborne, karakteristične Danilove maske v komičnih kakor resnih ulogah. Toda krivično bi bilo, navajati samo Danilove zasluge za ljubljanski oder; kdo je pripomogel več od njega s predstavami po deželi, da se je zanetila širom Slovenije tista ljubezen do gledališke umetnosti, ki rodi danes — če še ne popolnih, pa vsaj tako nadebudne, obetajoče sadove? Svojo 35letnico praznuje gosp. Danilo dne 12. t. m. z dramo »Kean«; velike zasluge tega občesimpatičnega umetnika opravičujejo nado, da bo občinstvo iz vseh krajev in slojev pomagalo proslaviti z dostojno udeležbo njegov jubilej, in da se strinja z nami, ko mu kličemo iskreno: »Na mnoga leta!«

To bomo še plačevali! — V današnji številki prinašamo dve sliki z bosansko-srbske meje, ki nam kažeta vojno pripravljenost Avstrije za slučaj, da bi bilo treba rešiti narodno in pol. neodvisnost roparskih arnavtskih plemen pred kulturo, ki se

obraz — v času, ko ječi vsa Hrvaška pod jarinom, hujšim od turškega gospodstva! Res, brezprimerna slepota odgovornih mož. In strah je pomisliti na tisto poldrugo milijardo, ki jo je utrpela Avstrija po zaslugi nesposobnih voditeljev, in ki je ne bodo plačali oni sami, temveč ubogi davkoplačevalci. Tudi tisti, ki v avstrijskih uradih ne najdejo pravice v svojem jeziku in ne smejo pošiljati svoje dece v češke, slovenske, hrvatske šole kakor srečni arnavtski »vitezi« pod avstrijsko zaščito.

Najznamenitejši most na svetu je te čase most čez reko Marico pri Odrinu. Turčija namreč predlaga, da naj se pro-gasi ta most s trdnjavo in bližnjo okolico vred za nevtravno ozemlje pod evropskim guvernerjem, ki ne sme imeti niti utrdb niti vojaške posadke. Ta predlog si bodo shranili Turki lepo za spomin — Odrin bo pa bolgarsko mesto, izlepa ali izgrda. Kajti po tolikem zavlačevanju s strani turške vlade so zavezniki odpovedali premirje; od snoči, dne 3. februarja ob 7. zvečer imajo zopet besedo zmagoviti bolgarski in srbski kanoni.

Črnogorski bankovci. Izmed vseh zavezniških držav trpi v sedANJI vojni razmeroma največ — Črna gora. Ne samo izgube na bojišču, marveč tudi izgube denarja, ki jih trpi v vsaki vojski zmagalec še prav posebno, so zadele junaškemu a revnemu kraljestvu težkih ran. Najhuje pa izjeda Črno goro ogromno število turških jetnikov, ki se jim v Črni gori dobro godi — na troške črnogorske vlade. Da odpo-more trenutnim denarnim težkočam, je iz-

Avstrijska vojska na bosansko srbski meji. Prednje straže.

dala Črna gora večje število bankovcev po 1 frank, ki jih namerava pokriti z vojno odškodnino. (Glej sliko!) Te denarne težkoče nam pa tudi kažejo, da je pridobitje Skadra in njegove rodovitne okolice za črnogorske brate življenjsko vprašanje!

Zastavljeni prestol turških carjev. Mladoturški prekucuhi so postavili Turčijo pred vprašanje: Biti ali ne biti! — pa niti nimajo denarja za nadaljevanje vojne. V svoji stiski so zastavili vse sultanove dragocnosti in sultanov prestol od suhega zlata, ki ga kaže naša slika, amerškemu konzorciju za 100 milijonov frankov. In tako pojde sultanov prestol menda res po vodi, kot žrtev politike Mladoturkov in njihovih nemških podpihovalcev.

Javér-paša in njegova usoda.

Prof. Anton Beženšek

Sofija, 17. januarja.

V Sofiji imamo redkega „gosta“, ki stane v varnem zavetju — v hotelu Boulevard, a nima dolžnosti in pravice kakor jih imajo drugi gostje: njemu ni treba plačevati stanovanja, a tudi hotela nima pravice menjati, ako bi mu znabiti tam ne ugajalo. Za hrano in druge potrebe pa prejema na dan po 20 leva od bolgarskega vojnega ministrstva.

Ta redki „gost“ je znani turški vojskovodja Javér-paša, ki se je predal tam daleč pri izlivu Mariee v Belo morje (Egejsko) z vso svojo armado bolgarskemu poveljniku, generalu Genevu.

Kljub temu, da je gost dobro preskrbljen in ima na razpolago posebne ordonance, vendar ni prav zadovoljen.

Sabljo mu je vrnil general Genev takoj pri predaji, in kadar se pelje paša po mestu, v spremstvu svoje ordonance — bolgarskega častnika, nosi sabljo opasano.

Z omenjeno dnevno (20 levov) ponosni Javér-paša ni zadovoljen. Zahteval je, naj mu dajejo na dan po 100 leva, češ da mu 20 leva ne zadošča ni za kavo in duhan.

Ta karakteristika Javér-paše se mi je zdela potrebna, prej ko pripovedujem po slavno-znanem Nemiroviču Dančenkcu o poslednjih dneh njegove slave.

Samo omenim še naj, da je njegova so-proga Nemka in da stanuje v Lozengradu. Dopisujeta si nemški; seveda gredo njiju pisma v cenzuro.

Mati predsednika francoske republike Poincaréja s svojim 2letnim sinkom — sedanjim voditeljem francoske države.

Avstrijska mejna straža v Kojnici na bosansko-srbski meji.

Javér-paša je dobil v početku te vojne povelje, da krene z dvema divizijama pehote, nekolikimi škadroni konjenikov in dovoljno gorsko artilerijo — preko Dvorljena in Tumorša do meje in od tam čez Radopske planine proti Plavdinu. Podobno povelje je dobil Abdulah-paša — proti Jambolu. A glavna turška armada je bila namenjena, operirati v središču med tema dvema kriloma.

Po načrtu generala Von der Goltz-paše, sestavljenem z nemško strategično temeljitostjo, bi se morale vse tri armade združiti v — Sofiji. In potem „Finis Bulgariae!“

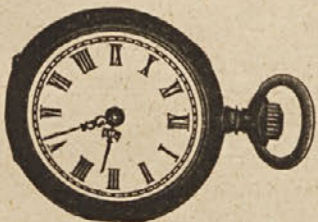
Naj mi bo dovoljeno, povedati anekdoto, katera je tukaj dobro znana:

Angleški general Leighton in neki paša se začneta prepirati, čegave ordonance so bolj brze in točne angleške ali turške.

Leighton pokliče svojo:

— „John!“ (Džon!)

Majhen, lep Angličan, oblečen v rdečo suknjico, se prikaže urno pri vratih.

Priporočamo
domačo tvrdko

H. Suttner, ki je največja,
domača tvrdka

te vrste na slovanskem jugu. Kdor potrebuje uro, verižico, uhane, prstan itd., naj piše po cenik. Velik bogato ilustrovan cenik dobi vsakdo zastonj in poštne prosto. Pišite po dopisnici: H. Suttner v Ljubljani 5, Mestni trg šte. 25.

Nizke cene!

Postrežba solidna in točna

— Evo ti pisma do polkovnika Stewarda. „Nesi mu ga precej in v štiridesetih minutah da si tukaj z odgovorom!“

John izgine.

Angličan potegne iz žepa uro, gleda na njo in pravi:

— „John odhaja. John gre čez most nad zlatini rogom. John je že pri džamiji Valide — sultanovi. John je že pred polkovnikovo hišo. John stopa po stopnicah. John oddaja pismo. John se vrača od polkovnika. John stopa mimo džamije. John gre preko mosta. John je tu.“

— „John!“ zakliče general Leighon.

— „Tukaj! Evo Vam polkovnikovega odgovora!“

General pokaže paši uro. Do štiridesetih minut je manjkalo še nekoliko sekund.

— „Kaj je na tem čudnega?“ reče paša. I moj Selim je v stanju napraviti isto.“ Pokliče ga:

„Selim!“

Selim stopi bos v sobo. — „Tu imaš pismo. Nesi ga takoj mojemu bratu v ulico „Kasim-paša“ in prinesi mi takoj odgovor!“ Selim odide.

Paša izvleče uro in govori:

— „Selim je zdaj na ulici. Selim gre mimo vrta Terapije. Selim gre mimo džamije Sulejmanove. Selim je pri derviškem samostanu. Selim stopi v hišo mojega brata. Selim je dobil odgovor. Selim se vrača mimo samo-

stana. Zdaj je že pri cipresah Sulejmanove džemije. Selim gre mimo Terapije. Selim je tu.“

— „Selim!“

— „Tukaj sem!“

Selim se pokaže bos pri vratih.

— „Ali si prinesel odgovor?“

— „Ne... Ves čas sem iskal svoje copate. Sam vrag ve, kam so izginile.“

Prav tako je tudi sedaj: dočim so turški generali iskali svoje copate — kajti bos niso mogli korakati v Plevdiv in Jambol ter se združiti v Sofiji — so Bolgari razbili Abdulaha in Muhtarja pri Petri in pri Selidu, ter pregnali iz Tumruša Javèr-pašo na Kara-tepè (Črni vrh), od ondod so ga naglo zasledovali dalje.

Javèr-paša takrat ni iskal svojih copat, nego se je brzo umikal nazaj preko ucižmernih višav. Bolgari mu niso dali nikjer

„na nož“ (t. j. z bajoneti naprej), in Javèr-paša je moral zbežati, umikaje proti Gjumurdžini. Ostal mu je samo en cilj — dovesti svojo divizijo do Galipolja, kjer so Turki zbirali novo armado.

Turškemu generalu se mora priznati za sluga: tudi on na tem epičnem umikanju, ni iskal svojih copat. Držal se je, kjer koli je mogel, postavljaj se je v bran, kolikor se je dalo. Bog ve, koliko njegovih vrlih vojakov se je strmoglavilo v prepade, koliko jih je zmrznilo po snežnih vrhovih, kjer so padli ranjeni na strmih skalah!

Bolgarski oddelki so ga napadli tako rekoč og vseh strani, a on je našel po visočinah vedno kake kozje steze, po katerih je hodil naprej in vse naprej.

Tako se mu je posrečilo rešiti se iz tega kamenitega morja skalnih višav; a pot po ravnem mu je zgradila mahoma

Zrakoplovec Bielovučič, ki je preletel v aeroplanu Alpe.

počitka, niti mu ni bilo mogoče, postaviti se jim v bran. Bežal je, komaj se braneč njihovih prednjih čet na vsej poti. Vojaki njegovi, najboljši v Turčiji, so trpeli glad in mraz po onih golih višavah; udje so jim otrpnili vsled nepristanega ostrega vetra.

Tako je dospel nesrečni oddelek armade do Krdžalijskih višav. Javèr-paša se je odločil, da se tam utabori, a Bolgari so mu to preprečili. Tvegali so glavo ter se spustili

narodna armada in moral jo je — če tudi nerad — kreniti proti Fereju. To mestece leži nedaleč nad izlivom Marice.

Bolgarska Volga — kakor tudi pravijo Marici — se tukaj razširja mogočno in napaja zelene nižave. Iztočno od zaliva je — veliko blato, močvirje. Tukaj se ne more preko reke: ona je globoka, a mosta nobena.

Javèr-paša bi bil na silo poizkusil prehod preko Marice, — saj drevja je bilo tam blizu dovolj, — ako se ne bi bil nahajal na iztočnem bregu polkovnik Salabašev, ki mu ni dal časa, da bi izvršil svoj namen. Oddelki, zasledujoči Javèr-pašo, so ga stisnili ravno tu ob reki od vseh strani. Od zapada je udaril proti njemu general Genev. Od severa ga je napadel makedonsko-odrinski oddelek, kakor tudi ena brigada konjenikov in ena „družina“ (bataljon) desetega polka, vsi pod poveljništvom polkovnika Taneva.

Javèr-paša je sprejel brezupen boj, katelega se ni mogel ogniti; kajti bolgarski oddelki so ga vjeli od vseh strani kakor v mišjo past.

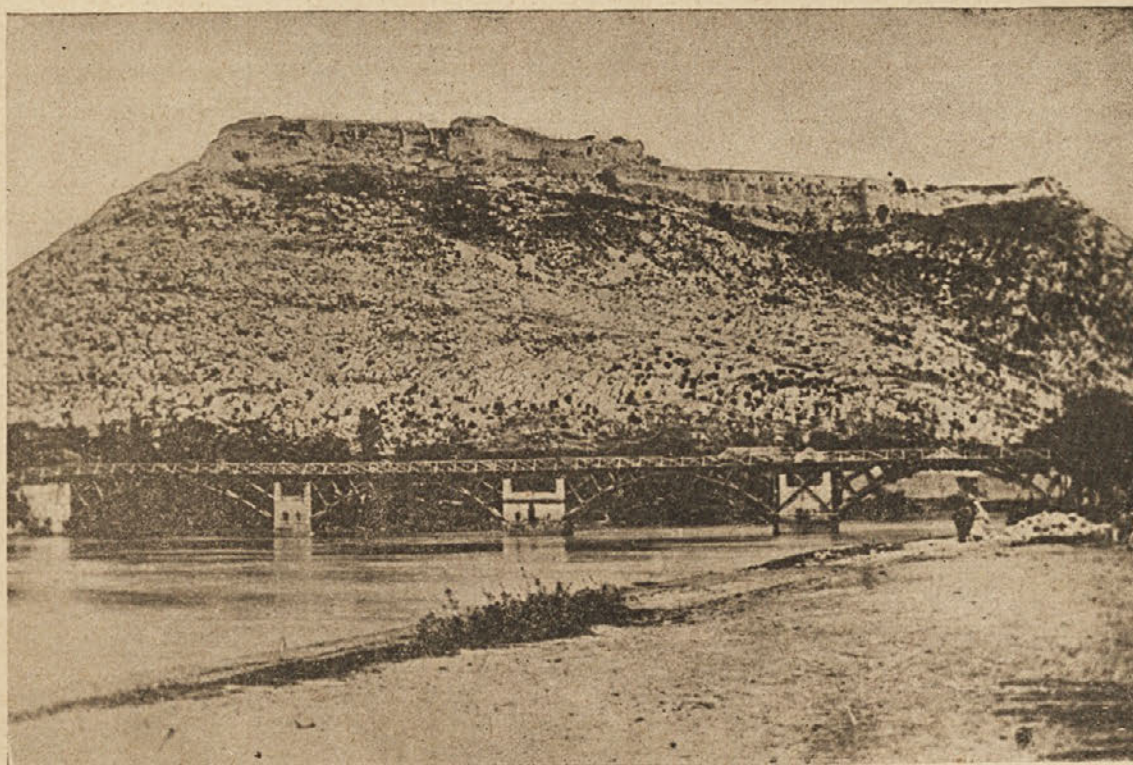
Bitka se je začela zjutraj. Bolgari so streljali na njega s poljskimi topovi, napadali so ga „na nož“, a proti večeru mu je postalo jasno, da se ni mogoče več držati na pozicijah.

Pot proti Galipolju je bila odrezana. Ostalo je samo eno — razviti belo zastavo.

Bolgarski vojaki so pozdravili to z viharnim, zmagovitim „hurá!“

Izmučeni in lačni vojaki turškega krdžalijskega oddelka so želeli samo par ur počitka, da se morejo naspiti na varnem, česar jim je manjkalo že cele tri tedne.

Nadaljevanje na 9. strani.

Taraboš in reka Bojana, pozorišče zadnjih bojev med Črnogorci in Turki.

Trgovci, peki!

Drože (kvas) iz odlikovane slovenske tovarne drož IV. SUBAN, Trst, ulica Ceorgio Vasari 10, so dosegle dosedaj vsepovsod najboljši sloves. Naročajte pri narodni tvrdki, ki vam postreže po konkurenčnih cenah.

MARKO STOJAN:

Za svobodo in ljubezen.

Roman z Balkana.

I.

Nepričakovano srečanje. — „Rešite me!“

Visok mlad mož korenjaške rasti je hodil nestrpno po peronu južnega kolodvora na Dunaju. Prisodil bi mu bil dva-
indvajset, največ štiriindvajset let; njegove
črte so bile prijetne in krepke, prepojene
z izrazom prirodne moči in zdravih in-
stinktov, ki te je dirnil sila tuje in vendar
simpatično, ako si ga primerjal s priznani
bedastimi obličji Dunajčanov. In če bi bil
srečal mladega čakalca kak človek iz na-
ših krajev, gotovo bi se mu bil nasmehnil
radostno in prijazno, misleč si na tihem:
„Vrag naj me vzame, če ni gorenjska
kri!“

In mladi mož, čigar inteligentni pogled
in spretni nastop je kazal, da utegne biti
visokošolec, je želel morda sam pri sebi,
da bi srečal ljubega znanca iz domačih
krajev. Nekaj hudega mu je moralo težiti
srce, zakaj v svetlih očeh mu je ležala
skrb, in prerana guba se mu je risala na
močnem, širokem čelu.

Bog ve, kolikokrat je bil že premeril
ta peron z naglimi, nepotrpežljivimi ko-
raki! Drugi državni izpit se je bližal s
tisto zoperno naglico kakor vse reči, ki
so nam na poti, odprte knjige so čakale
na mizici v mračnem dijaškem stanovanju
— njega pa je gonila tajna sila venomer
semkaj, gledat jeklene kače, ki so prisike-
tavale z domačega juga. Marsikakega to-
variša je pozdravil, ki je došel iz domo-
vine — toda pozoren gledalec bi bil opazil
kljub temu, da odhaja razočaran, kadarkoli
izbljuje vagoni svoje množice okajenih
in trudnih popotnikov.

Tako se mu je godilo zdaj že tretji
dan ...

Mladi mož se je mahoma ustavil.

Nemirna zaposlenost uradnikov je bila
postala še nemirnejša, ljudje so se zbrali
v gneči okrog izhodišča, in v slehernem
očesu se zaigralo pričakovanje.

Brzovlak, ki prihaja na Dunaj ob 9.
dopoldne, je imel tisto jutro pol ure zamude.

In gibanje, ki se je pojavilo na pe-
ronu, je pomenilo, da prihaja.

Zaslišalo se je rahlo drdranje, narastlo
mahoma v mogočen, umerjen šum, kolo-
dvor se je napolnil z ostrim sopihanjem
pare — zableščali so se jekleni in medeni
deli na črnem životu lokomotive — in
zdajci je stala pred očmi stena voz. Truma
došlih se je usula okrog našega znanca
— truma tujcev, zašumela in se razkropila.

Naš rojak je zmajal srdito z glavo;
še bolj se mu je zamačil pogled, in guba
na čelu se mu je vdolbla še globlje.

Zopet ju ni bilo!

Obrnil se je, hoteč oditi in čuteč, kako
se mu poraja v prsih težka, dasi popol-
noma neopredeljena slutnja.

„Nekaj ni v redu!“ je zamrmral sam
zase. „Nekaj je temnega v tej reči, in prav
sem imel, ko sem rotil očeta, naj je ne da
temu človeku ...“

Takrat pa je začutil na svoji rami tujo
roko.

Splašil se je iz misli in se ozrl.

Za njim je stal mož njegove starosti,
temnopolt in temnolas; njegove oči so zrle
iskro in živo, izpod ostrega nosu so se
mu vile predrzne brčice, pod njimi pa je

igral gorak, dobrodušen smehljaj. Vsa po-
stava došleca, ki je držal v levi ogromen
kovčeg, kakor da je navaden zveženj knjig,
je bila še čilejša in še prožnejša od njegove.

„No, no, spomni se kaj, lepo te pro-
sim, Javornik!“ je zaklical prišlec in se
zasmejal na vse grlo, videč našega znanca,
ki se je ustavil na mestu in v svoji osup-
losti ni našel takoj besede. „Glej ga zlomka,
res me ne spozna! In kako gledaš — Ja-
vornik, človek božji? Aha, že vem, kaj te
tišči, duša kranjska: v Švabico si se za-
ljubil tu na Dunaju, in zdaj noriš okrog
in boš še pamet izgubil — prav ti je!“

„Ne bo sile, Dušane!“ Javornikov
obraz se je mahoma razvedril, ko je spo-
znal v dozdevnem tujcu svojega prijatelja
Dušana Jurišiča, Srba iz svobodne kralje-
vine. „Oprosti! Saj veš, da te nisem po-
zabil, stara sablja — toda glava mi je
polna skrbi in zamislil sem se bil tako ...“
je govoril, korakaje z njim proti izhodu.

„Zamislil? In skrbi imaš? Saj sem
rekel!“ Pri teh besedah je Jurišič ostro
pogledal prijatelja.

„Kaj praviš?“ Javornik se je zdrznil
in obstal na pragu kolodvora.

„Nič posebnega ... Res sem te hotel
poiskati, kakor hitro dospem na vaš bla-
ženi Dunaj — nekaj bi se rad pomenil s
teboj. Toda za to je časa dovolj, in tudi
kraj ni primeren; saj vidiš, da si v napotje
častivrednim postreškom cesarskega me-
sta!“ je dejal mladi Srb, videč, da se je
zadel v Javornika obložen pestrešek z
zabuhlim dunajskim obrazom in izpustil
vse svoje škatlje in kovčge na tla.

„Govoril bi rad z menoj?“ Našega
znanca je pretreslo kakor čudna, silna slut-
nja. „To mora biti kaj nenavadnega —
ko praviš, da si hotel takoj ...“

„Nič nisem hotel! Ali veš, kaj je na-
vada starih Slovanov, kadar se vidijo po
dolgem času? ... Če ne, ti moram priznati
vsaj jaz, da sem potreben rose kakor trava
na planini. Ta vražja vožnja. Nisem sicer
prijatelj teh švabskih pijač — to veš! —
ampak v tem trenutku bi dal za čašo piva
pol življenja ...“

To rekši je poklical izvoščka.

„Saj stanuješ še v starem brlogu, kaj
ne da? No, prav! To bo vesela tvoja de-
bela gospodinja, ki mi je omenila že pred-
lani, da sem ji simpatičen ... Za nocoj
me povabiš na divan, prtljago odložim pri
tebi, in potem greva kam, iskat lečila duši
bolni!“

Drdrala sta proti sredini mesta.

Javorniku niso šle iz glave Dušaneve
besede, da se ima pomeniti z njim ...
Vrivalo so se mu siloma v neopredeljeno
skrb, ki ga je glodala v prsih, kakor da
je od njih do nje gotova brv, ki se mu
mora razodeti v prihodnjem trenutku. Toda
siliti ni hotel v tovariša, in da bi prekinil
molk, ki je bil nastal za minuto, je nape-
ljal drug pogovor:

„Preklicano si očrnel to leto, ko te
ni bilo na Dunaju! Belokožec nisi bil ni-
koli, ali zdaj si takšen, kakor da bi se
vračal iz Afrike ... Kaj si vendar uganjal?“

„To, kar sem jaz uganjal, bi moral ti
tudi enkrat poizkusiti, Ivan moj dragi! Od-
kar se nisva videla, sem živel do malega
ves čas kakor sokol v zraku, izven zako-
nov tega sveta, kot zver pod milim nebom,

ki ima samo zob in krempeľ za varuha
in prijatelja ...“

Jurišičevo oko se je zaiskrilo v strast-
nem plamenu, in nozdrvi so se mu razši-
rile, kakor da je udaril vanje veter tistega
daljnega, svobodnega življenja.

„Kako to? Menda nisi šel v hajduke?“
je vprašal Ivan Javornik pol v šali, pol
resno.

„V hajduke ni treba hoditi pri nas
doma. Saj je dovolj plemenitega posla v
neosvobojeni Srbiji — v Sandžaku, Stari
Srbiji in Makedoniji! Tam doli, kjer poti
naša raja krvavi pot in vzdihuje po veli-
kem dnevu osvete. Tam — biti branitelj
in maščevalec svojih zaslužjenih bratov —
in tvoja edina pravica je moč tvojih rok, in
nož in puška na rami! To ti je življenje,
brate moj, še vse drugačno, nego sva ga
živela pred dvema leti pri vas doma, ko
sva lazila po triglavskem pogorju za pre-
povedanimi gamzi ... Samo takšno življe-
nje je vredno moza, ki ima um, da misli,
srce, da čuti in kri, da jo preljuje za to,
kar je dobro in pravo! — Vem, vem,“ je
dodaj čez nekaj časa, „vi ste miroljubni
ljudje — to pravite, da bi laglje trpeli.
Namenili ste se, da zavezite železno reko
zatiranja z letječimi besedami. Svobodno
vam — rešite se po tem receptu, če pojde.
A radoveden sem, kako bi prijalo tebi,
gorenjski Javornik, če bi preživel samo
mesec dni z mano tam na starosrbskih
brdih, in bi okusil, kako politiziramo mi
— s puško in bombo!“

Okrog kočije se je stemnilo. Zapeljali
so se bili v ozko stransko ulico, kjer je
stanoval naš prijatelj v hiši, naseljeni z
delavci in majhnimi uradniki.

„Pa to ti povem drugič: kako sem bil
komita pri vojvodi Dovezenskem in kako
smo se igrali s Turki — eh, krasota! Sve
je sveto i čestito bilo, i milome Bogu pri-
stopačno, kakor pravi kosovska pesem ...“

Po mračnih, vlažnih stopnicah sta prišla
visoko gori v četrtem nadstropju v majhno
sobo, kjer je visela trobojnica nad pisalno
mizo in pričala, da brsti v tej zatohli ječi
mladost slovenskega študenta.

Javornik je odgrnil žaluzije; pramen
solnca, ki se je kradlo preko streh, se je
razlil po sobi. In mladi mož je opazil v
tej nenavadni svetlobi, da je dobilo prija-
teljevo obličje zdajci tudi vznemirjen in
razburjen izraz.

Ozrl se je vanj; zdelo se je, da vpra-
šujeta obadva z očmi in že slutita, o čem
bosta govorila.

„Veš kaj,“ je povzel Dušan, odpiraje
svoj kovčeg. „Premislil sem si. Za žejo mi
daš ti kozarec vode, v krepčilo pa imam sam
nekaj malega.“ To rekši je izmotal stekle-
nico rakije, nekaj prigrizkov in škatljo fi-
nih srbskih cigaret, češ, „da bo laglje kram-
ljati.“

Sedla sta na ogoljeni divan in si na-
lila. Dušanova roka se je začela tresti;
mahoma je moral postaviti kozarec na mizo.

Dvignil je obraz; njegove oči so bile
nemirne in polne zadrege.

„Tako je torej, kratko in jasno,“ je
povzel skoraj brez prehoda. „In ne raz-
burjaj se — saj ni nič hudega. Stvar je
le zagonetna; samo jaz ... Eh vraga!“ se
je prekinil in mahnil zlovoljno z roko. „Tak
poslušaj. Ko sem čakal v Zemunu svojega

vlak, je stal na tiru ravno ekspres, ki vozi proti Turčiji. Po peronu je hodilo dokaj ljudi, med njimi eleganten moški, angleško obrit, s krasno mlado gospo... Vse kaže, da je bila žena; toda njen obrazek je bil čisto svež in mil — dekliški, z eno besedo. Ali veruješ v ljubezen prvega pogleda? Jaz verujem zdaj. V hipu, ko sta se srečali naju oči... pa saj veš, kako je. Bilo je po meni. To se pravi — na popotovanju — kaj hočeš? Jaz na sever, ti na jug. Kljub temu sem jo moral gledati hudo zaljubljeno, zakaj videl sem, da me je opazila. In čudno: njen obraz se mi je zazdel mahoma tako trpeč — nekam odrevenel... sam zlodej vedi! Dalje se nisem mogel zanimati — trajalo je premalo časa. Videl sem le, da je tudi mož opazil moje poglede. Postal je nervozen, govoril ji nekaj naglo in razburjeno; nemara, da jo je ošteval. Ko sta stopila v voz, sta šla čisto mimo mene; gospa se je ozrla... jaz, saj veš, srce mi je hotelo skočiti za njo... takrat pa slišim, da je padlo nekaj pred menoj na tla... Pisk lokomotive — ekspres je izginil — a jaz sem stal še tam in držal v roki papirnat zavojček, ki nisem vedel, ali ga je vrgla nalašč, ali ga je le izgubila...

Jurišić se je prekinil; znojne kaplje so mu stale na čelu.

„Zavojček je tu,“ je dejal in ga izvlekel iz listnice. „Do Zagreba sem se obotavljal — ne vedoč, ali mi ga je dovoljeno odpreti. V Zagrebu — sem ga odprl. In zdaj — Ivan, povej mi samo: ali je tvoja sestra doma? Ona — veš, ki je bila pri teti na Koroškem, ko sem bil jaz s teboj na počitnicah. Kazal si mi njeno sliko...”

„In tista gospa ji je bila podobna?“

Javornik je skoraj zakričal. Planil je kvišku, in kri mu je zalila obraz.

„Potrpi!“ je dejal Dušan. „Sklepam torej, da tudi tvoje sestre ni bilo doma — včeraj, ko sem srečal ono gospo v Zemunu. Ali se je tvoja sestra poročila?“

„Pred štirimi dnevi je bila poroka...”

„S kom?“

„Njen mož je neki von Schratten... Prišel je k nam na letovišče, zaljubil se v sestro in pregovoril očeta, ki mu je imponiralo ime — in denar seveda... Ves je bil v prstanih in briljantih.“

„Svaba?“ je prašal Dušan s prezirljivim, sovražnim povdarkom.

Javornik je zardel sramu.

„Da,“ je pritrdil tiho. „Jaz ne morem za to. Dedec mi je bil zoprni tudi drugače; rotel sem — prosil — divjal — nič ni pomagalo. Stari je trdoglav, a sestro je bilo bolj povšeči kakor ne. Saj veš, kako so ženske pri nas nerazsodne. Sprt z vso rodino sem se odpeljal na Dunaj. Pri slovesu sem rekel sestro, naj me obvesti, če bo kdaj nesrečna. Ljubša mi je od vseh že izza mlada, in če bi vedel, da potrebuje moje pomoči, bi šel za njo do konca sveta.“

„In kakšen je — von Schratten, ali ne? — po zunanosti?“

„Srednje postave, črnolas, s polno črno brado.“

„Oni v Zemunu je bil obrit. Toda brivcev je dovolj ob poti. Ali nima nad desnim očesom...“

„Brazgotine?“ je kriknil Ivan, tresoč se po vsem životu. „Ima jo: majhno rdečo brazgotino — kakor od lučaja s kamnom! Za Boga, ne muči me dalje! Kaj je z ubogo Jerico — o, Kriste, Kriste — to je moralo priti...“

„Potem so potrjene hude slutnje, ki so me popadle spotoma,“ je rekel Dušan z drhtečim glasom. „Ubogo dete je bilo videlo pri tebi mojo sliko in me je spoznalo v Zemunu. Ta zavoj si je bila pri-

pravila gotovo že prej, da ti ga spravi v roke. Evo ga — poglej in sam presodi!“

Ivan je odvil zavoj; iz njega je padla slika.

Njegova — bratova slika!

Na zadnji strani, pod firmo fotografa — njegov lastnoročni podpis.

„Rekel sem ji — usodna slutnja, ki mi je velela to opreznost! — rekel sem ji: Če bo pazil nate, pošlji mi mojo sliko... nič ne piši, vedel bom brez tega... Ali pa — toda kaj je to?“ je vzkliknil Javornik s turobnim glasom.

Poleg slike je ležal tiskan list: stran iz Prešernovega „Krsta pri Savici“.

Javornik se je sesedel v naslanjač. Roke so se mu tresle tako, da je padla fotografija na tla.

„Prosim te, Dušan,“ je izpregovoril trudoma, „tam... samovar... Nažgi ga. Tako... In zdaj — razgrej papir, ki je bil zraven... previdno, da se ne vname...“

Dušan je začel ogrevati list nad modrikastim plamenčkom.

V vročini so se začele pojavljati črke — debele rjave črke — kakor da niso pisane s peresom, marveč s koščkom lesa ali z drobnim ženskim mezincem!

Ivan je iztrgal prijatelju list.

Čital je: „Reši me!... Carigrad... Moj mož je strašen človek!“

„To je pisano z mlekom,“ je pojasnil prijatelju z zamolklim glasom. „Kot otroka sva našla v neki knjigi... in potem, že kasneje, mi je pisala večkrat tako. Da boš bolj vesel, ko boš čital, je dejala...“

Dušan se je udaril z roko po čelu.

„Reši me!“ je vzkliknil. „Pred tednom dni mi je pisala, da pojdeti z možem v Pariz na ženitovanjsko popotovanje, ker je dejal, da Italija ni več moderna... In jaz, tepec, sem hodil na kolodvor...“

„Ali je imela Jerica kaj dote?“ je prašal Dušan nenadoma.

„Dvajset tisoč... Zakaj?“

„Samo tako sem prašal. Ubogo dete! Kaj je morala doživeti v par dneh tako strašnega, da ti je napisala skrivaj ta klic iz bede?“

Ivan je molčal, zakrivaje si obraz z rokami. Debele solze so mu polzele izmed prstov.

„In kam jo je vlekel — ta lump!“ je izbruhnil nenadoma. „Kje trpi zdaj sirota, revišče nedolžno...“

„Carigrad!“ je dejal Dušan važno.

„Carigrad, stoji tukaj — in ne brez pomena.“ „Ne obupaj, prijatelj! Saj veva, kaj nama je storiti; iskala jo bova, in odpraviva se takoj, če ti je prav. Samo nekaj te prosim: kadar ju najdeva — njega prepusti meni!“ Pri teh besedah je postal Dušanov glas tako trd in krut, da je stresla Ivana groza. „Staremu komiti ne uide, pa če bi se skril z njo v zadnji kot Turčije. Brate moj, povedal sem ti, kako se mi je zgodilo v Zemunu; in zdaj ko veva, da je tvoja uboga sestra v nesreči, mi je dražja kakor luč oči. Iskala jo bova z enim sreem in eno dušo, in najdeva jo — to vem — morava jo najti!“ je vzkliknil strastno ter dodal tiše: „Morava, ker jo — ljubim...“

Molče sta se objela prijatelja, z zavestjo, da sta sklenila vez, trdnejšo od zidanega hrama.

Ivan je naglo pospravil, kar se mu je zdelo najpotrebnejše za pot.

Ko sta šla po stopnicah mu je rojilo po glavi tisoč neverjetnih možnosti; v teh mislih je preslišal prijatelja, ki je mrmral med zobmi:

„Saj vem, kakšni so taki von Schratten... Dvajset tisoč dote — in stari jo je gotovo naštel na mizo — pa še sveže, mlado blago povrhu... Ha, Svaba! Kamor pride, je dušekupec!“

II.

Kaznovani oče.

Kdo izmed bralcev še ni občutil sile, s katero se polasti človeških misli jekleno petje železniških koles? Tisto enakomerno suvanje železja rodi v duši nebroj obrazov, slika za sliko vstaja v tebi, sen za snom, in kakor v jeklu ni mehko, tako tudi v mislih na železniški vožnji ni strahu; upanje in samozavest se porajata v tvojem srcu, in ko te prinese črni konj do cilja, si ga v resnici vesel!

Javornik in njegov pogumni prijatelj sta si bila izbrala alpsko progo; po treznem preudarku sta bila sklenila, da se mora Ivan oglasiti doma, ker izve gotovo kaj važnega za njiju bodoče zasledovanje. In ker je ležala rodna vas skoraj tik ob gorenjski železnici, je pomenila vožnja po državni progi dobre tri ure prihranjenega časa.

Tri ure — to je mnogo za človeka, ki ve, da preti ljubljenu bitju nevarnost!

Sicer pa jima je spotoma narastel pogum; nič več nista dvomila, da morata priti do cilja. Dušan ni omenjal Ivanu svojih posebnih sumenj glede Jeričinega soproga, in tudi naš rojak si ni ubijal glave z malenkostmi:

„Kar bo treba, narediva,“ je dejal. „Bojni načrt se bo razvijal sam od sebe, in tvoja znanja, o katerih mi pripoveduješ, nama bodo v nemajhno pomoč...“

„Tako je! Saj praviš vedno: Korajža velja!“

„Korajža velja! In vem, tudi Jerica ima srce na pravem kraju; dekle je res, toda gorenjsko dekle — dekle in pol!“

Ob teh besedah se je nekaj trpko stisnilo v Jurišićevih prsih; vendar pa ni hotel spomniti prijatelja, da je bil Jeričin obraz ob njiju čudnem srečanju tako nekam plah in zbezan, kakor da nosi na duši jarem tajinstvene sile...

Vlak pa je drdral, drdral vse naprej; edina misel v njegovem železnem srcu je bila: Do cilja!

Vozila sta se po koroških tleh, po tistem krasnem kosu slovenske zemlje, ki je zaslužjen in ponižan kakor nobeden drugi.

„Vaše Kosovo!“ je rekel Dušan zamolklo.

„Ne bojte se za nas!“ je odgovoril Ivan. „Z novim časom pridejo novi ljudje; kmalu bo zmanjkalo ponižnih, in takrat zapojemo novo pesem! Odklenkalo bo hlapcem, ki jim je vsak von Schratten drugi bog, če pride prodajat v naše kraje svojo kulturo in kvarit poštena slovenska dekleta. Sam bog nama daj, da zalotiva razbojnika dovolj na samem; to mu razloži po stari kranjski šegi...“

„In po srbski!“ ga je prekinil Dušan z usmehom.

„Po jugoslovanski torej! — mu razloživa najin politični program...“

„In Bog daj, da bi mu prihitel še kateri na pomoč: za naju dva je eden premalo...“

Tako se je razpletel med prijateljema razgovor, ki se ga utegne bralec spomniti, kadar dohitimo njiju poznejše nevarne prigode na divjem Balkanu.

Toda zopet se je upehal železni vranec z nemškega severa; udarci jeklenih kopit so postajali vedno počasnejši...

„Kul-turrr!“ je udarilo še enkrat in zahreščalo na gladki progi: vlak je obstal na Ivanovi domači postaji.

„Do svidenja, brate! Kakor hitro dosepeš v Belgrad — oglasi se pri Belem orlu.“ Ali te počakam tam, ali pa odhitim naprej in ti pustim obvestilo. Ti glej samo,

da prineseš tudi z doma kako vest za najino rabo...“

Še enkrat je stisnil Dušan prijateljevo roko; vlak je zažvižgal — mahljaj z roko — Ivan je stal sam pred postajo.

Domača hiša se je dvigala par streljajev od ondot na zelenem griču — pristna gorenjska hiša, ki pa je kazala že na prvi pogled vse znake nenavadnega blagostanja. Stari Javornik je bil spreten gospodar; pomnožil je bil svojo dedščino tako, da mu že zdavnaj ni bilo para daleč na okoli. „Gospod Javornik“ so ga klicali zdaj sosedje in spoštovali njegovo mnenje v vseh občinskih rečeh.

Prsi so se razširile Ivanu, ko je zavil mimo lične vile, ki jo je bil oče zgradil za letoviščarje, pred rodno hišo, obsajeno z jablanami.

„Boljše bi bilo, da ni prišlo vse to premoženje, gospodstvo in tuja navlaka v našem domu: ne bila bi se vgnezdila tuja misel in tuji ljudje...“

Toda pozdravil ga je širok, porogljivo dobrodušen smeh:

„Oho, Janez! Takšnega pa še ni bilo: zdaj pride, ko je že vse pospravljeno po svatbi... Boš vsaj drugič vedel, da ni lepo, če se mudi študirat — iz same gole trme!“

Oče je stal na pragu, visok, plečat mož v polugospodski obleki, z debelo smodko med ustnicami. Počasi, kakor se spodobi očetu, ki bi moral biti bridko užaljen, če bi ne bil tako blagega srca, je pomolil sinu roko.

„No, zdaj vidiš, če je bilo treba, da sva se tako skregala!“

Resno je pogledal sin očeta in bol se mu je oglasila v srcu:

„Kako bo siromaku prihodnjo minuto, ko spozna svojo krvavo zmoto?“

„Treba je bilo oču, je odgovoril z drhtečim glasom, držeč starega za široko dlan. „Stopiva v hišo, da naju kdo ne sliši; in bodite pripravljeni — hudo je, kar vam imam povedati.“

Starodavno, domače pohištvo je ležalo zavrženo pod streho; kmetska izba je bila poslikana s šablonami in napolnjena z mestno robo, ki preplavlja svet iz velikih tovarov. In še bridkeje kakor nekdanj je je občutil Ivan zdaj to izpremembo; odkimal je očetu, ko mu je pokazal z roko na zofo, ter sedel na star kmetiški stol, ki je stal po naključju v kotu izbe.

„Oče!“ je izpregovoril počasi in s povdankom, ohranja si trudoma mirno kri. „Prav sem imel, ko sem vas prosil: ne dajte Jerice temu človeku — če ga tudi sama rada vzame. Kdo ga je pa poznal? Jaz ne — in tudi vi ga niste. Prišel je, rekoč, da je graščak na Solnograškem; to lahko reče vsak. Bil je tu na letovišču kakor sto in sto ljudi — tujcev, ki jih ni moči pretehtati, ali prihajajo z odkritim srcem. Vedi sam Bog, ali se res piše tako, kakor pravi, in ali ima res kje kako graščino! Kramljaj je z vami, hvalil vas, da ste pameten mož in da govorite dobro po nemški, pripovedoval, kako silno ljubi cesarja in kako se zanimajo na Dunaju za Gorenjce, ter vam obetal, da bo izposloval po svojih znancih visoke podpore za tujski promet... Zato, samo zato ste ga imeli za finega gospoda! In vi, ki pravite vedno, da je denar sveta vladar, se niti niste prepirali, ali ima kaj denarja. Še računa mu niste predložili — kako bi, ko je postal vaš zet. Vse to bi vam rekel, a kaj, ko je...“

„Ko je zaman!“ je zaklical stari Javornik trdo. „Ali meniš, da sem otrok? Moj zet in tvoj svak, ki se lahko ponašaš z njim, mi je pokazal vsa pisma — vse listine, in tudi pisma svojih znancev —

svojega strica, ki je general! Možu, ki se lahko sklicuje na takšne osebe, ne boš očital, da je goljuf!“

In besno je udaril po mizi.

„Potrpajte, oče. Dobro — da je goljuf ne bom trdil tja v en dan. Toda to vam ponavljam, kar sem rekel že prvokrat: Jerica ne more biti srečna s tem človekom. Če je bila tudi tri leta v zavodu in se naučila nemško in vrag vedi, kaj še — ona je vendar naturno dekle; ne more razumeti njega, in on je ne more ljubiti res globoko in trajno. Res ga je marala sama — toda vi bi lahko vedeli, kakšne reve so naše ženske! Večno so nezadovoljne, pa se zagledajo v takegale... cmamijo jih gladke manire, fino se jim zdi vse skupaj, kaj pa da... in zdajci misli neumnica, da bo ob njegovi strani sam paradiž, ter je pripravljena roditi otroke sovražniku svojega naroda!“

„Končaj!“ je kriknil oče in planil kvišku. Žile na čelu so se mu napele v skrajni razjarjenosti. „Schratten je mož, da je malo takih! Clovek, ki govori o cesarju tako spoštljivo in poroči dekle — on, kot plemenitaš — čeprav mu njen oče ne more naštet več kakor bore dvajset tisoč kron...“

„Torej ste mu jih našteli — kar na mizo?“ je vzkliknil sin in vstal takisto, kakor da mu je šinila v glavo huda slutnja.

„Naštel — kar na mizo!“ je ponovil oče s kmetskim ponosom.

„In kam sta odšla na ženitovanjsko popotovanje?“

„V Pariz!“ se je odrezal stari. „Schratten pravi, da je na Laškem zdaj že premalo nobel.“

„To ni res!“ je vzkliknil Ivan. „V Pariz nista šla, ker ju je srečal moj prijatelj v Zemunu — na poti proti Carigradu...“

Nato je povedal očetu v kratkih besedah vse, kar je že znano našim bralcem, ter položil predenj tajinstveno Jeričino pismo na listu iz Prešernovih poezij.

„In še nekaj, oče,“ je dodal nazadnje. „Jerici je tako ugajala njegova črna brada — v Zemunu pa je bil obrit, gol kakor lonec!“

Oče ga je gledal izprva posmehljivo, nato neverno, nazadnje pa se je izpremenil ves njegov obraz; spodnja ustnica se je začela tresti, in oči so zastrmele v široki, otroški plahosti.

„Grom in strela!“ je zamrmral, povešaje glavo. „To so čudna znamenja: v Carigradu, ko mislimo vsi, da se vozita proti Parizu... obrit, ko je nosil prej brado... in tole Jeričino sporočilo... Ne, ne, to ni mogoče!“ je vzkliknil nenadoma, izkušaje se otresti strašne misli. „Kaj se ti blede, fant! Če bi res ne bilo vse s poštenjem in pravico — Bog nebeški, čemu pa bi bilo vse to? Kakšen pomen bi imelo... Jezus Marija? Ne, ne... vse skupaj ni nič, in to pisanje... ta list... saj še vrag ne pretuhta babnice, kaj ji pride na um! Pokregala sta se, pa že misli, da je vse pri kraju — ne, ne!“

In boječe se je ozrl v sina, kakor da bi ga prosil, naj potrdi njegove besede — naj reče, da je gotovo vse le videz — da ni mogoče, da ni res, z eno besedo!

Takrat pa se je zdajci zaslislal izpred hiše trd korak.

Prišlec je stopil po stopnjicah do hišnih vrat in poprašal dekle, ki je stala na pragu. Ivan je spoznal njegov glas!

Zgenil se je v prvem trenotku, da bi planil ven in skril nezvanega gosta, skril ga kamor koli, samo da ga oče ne vidi... Zakaj, ni malo ni dvomil, čemu je prišel! Toda že je prislunil tudi oče.

Njegov zdravi, rdeči obraz je prebledel, kakor da je padla slana nanj,

Spogledala sta se: nekaj groznega je šinilo med njima sem in tja, in kakor bi udaril, je stala v dušah obeh enaka strašna gotovost.

Potrkalo je na vrata in v sobo je stopil žandarski stražmešter Videc — tisti, ki je včasih obračal oči za Javornikovo Jerico!

„Kaj — kaj pa je?“ se je izvilo očetu.

„Službeno, gospod Javornik, službeno... Vašega zeta iščem — vašega gospoda zeta!“ je dodal stražmešter s porogljivim povdankom.

„Mojega zeta!“ je zakričal Javornik z nečloveškim glasom: „Kriste nebeški — kaj pa hočete mojemu zetu?“

„Le mirno, gospod Javornik, lepo mirno! Veste, uradna oseba je uradna oseba... Torej, kje se zdaj nahaja vaš gospod zet? Prišlo je pismo — takšno, veste, ki mu pravijo tiralnica. Popis in slika soglašata do pičice — tu pogledjte. Posebno znamenje: brazgotina nad desnim očesom... Izdaja se za von Schrattena; sicer ima pa svojih petnajst imen.“

„Tak kaj pa je naredil, za Kriščevo voljo?“

„Z dekleti kupčuje!...“

„Jezus Marija!... Moja hči!... Moje dobro ime... Moj otrok!...“

Kakor težka gruda se je sesedel bogataš na kmetski stol, ki je stal zaničevan in pozabljen med novodobnim pohištvo...

„Oče! Pomirite se... za božjo voljo!“ je zaječal Ivan v smrtnem strahu in podprl očeta, da se ni zvalil na tla. „Saj še ni prepozno... oče, lepo vas prosim... saj sem prišel, da jo grem iskat!...“

„Iskat... Jerico!... Ta lopov... mojega otroka!... Poštene hiše poštena hči — in vsak pes... ki pride s ceste... vsem na...“

„Moj Bog, kaj pa je to?“ je zagodrnjal stražmešter in skočil po dekle.

Veža se je napolnila z ženskim jokom; kuharica Meta je planila v izbo in plosnila z rokami.

„Blagor materi, da jo krije hladna zemlja!“ je zamrmral Ivan, polagaje težko očetovo telo na zofo. „Janez naj zapreže, kar more najhitreje, in po zdravnika!“ je zaklical. „Ve pa prinesite vode in jesiha!“

Nepričakovani udarec je bil zadel starega s strašno silo. Obličje mu je zardelo kakor škrlat, ustnice so mu posinele; namesto besed je prihajalo iz grla nerazumljivo hropenje. Po zagorelem moškem licu pa sta spolzela dva curka debelih, vročih solz...

Odpenjaje očetu srajco, je mignil stražmeštru z očmi, da naj ostane v bližini. Jokajoče ženske so začele močiti staremu Javorniku sence. Nabralo se je sosedov, in sleherni je priporočal, kar je vedel in znal: — Toda nesrečnežu se ni hotela vrniti zavest; le tisto težko, bolešno grgranje mu je vrelo iz prs, kakor tožba, zgovornejša od vsake človeške besede.

Voz z zdravnikom se je pripeljal v divjem diru. Doktor, resen in postaren mož, je poizvedel s par besedami, kaj je gospodarju; nato je velel Ivanu, naj ga puste z bolnikom samega.

Takrat se je ozrl mladi mož po stražmeštru in ga našel slonečega na vrtnem plotu. Ko je dvignil žandar obraz, je videl Ivan vse njegove črte skrčene v izrazu muke in potrnosti.

„Gospod Javornik,“ je zaječljaj žandar, „če bi bil vedel, da bo tako hudo... strela božja, kdo je pa mislil! A to vam povem: ljudje pravijo, da sem gledal za vašo sestro, in menda... bo res tako... To se ve, prebogata je bila zame; še mi-

sliti ni bilo, da bi izpregovoril... A tiste tedne, ko so začeli govoriti, da jo dajejo onemu falotu — da bi ga zemlja požrla! — veste... ves čas mi je sililo v možgane: Kaj če bi ga enkrat ponoči... s temle svojim... in krčevito je stisnil puško pri bajonetu. „Pa ga le nisem — škoda je bilo... In tudi vi ste bili zoper to... in vsa vas... o, kako prav smo imeli vsi!“

Nato mu je povedal, kako da je prišlo naročilo: takoj aretirati! Von Schratten je bil eden najnevarnejših kupčevalcev z živim mesom, s tisto ubogo, zapeljano robo, ki polni pohotne brloge širom sveta... A kam slediti za njim?

Ivan mu je povedal svoja domnevanja.

„V Carigrad?“ je vzkliknil stražmešter žalostno. „Na Turško? Tam ga ne doseže roka pravice!“

„Doseže ga moja!“ Ivan je zaškripal z zobmi. „In če se mi skriva v sredo zemlje...“

Takrat pa je prihitel doktor iz hiše; vesela vest se mu je brala na obrazu.

„Zavedel se je! Govoriti še ne more, toda z rokami giblje in ozira se... gotovo išče vas! Hitite k njemu!“

Očetove oči so zasijale, ko je stopil Ivan k postelji. kamor so ga bili prenesli. Hotel je govoriti, toda jezik se je valjal nerodno po ustih; slišalo se je le zamolklo mrmranje. Zdajci pa se je zgenila roka; dvignila se je rahlo — slabotno — in pokazala z drhtečimi prsti na omaro, ki je stala v kotu; stari Javornik je spravljal vanjo lovske puške in denar.

Odpri jo je in pokazal očetu debelo rdečo listnico.

Bolnikova roka se je spustila na odejo; oči so odgovorile:

„Da, da!“

Stopil je k postelji, ter pomolil očetu odprto listnico.

Počasi, s silnim naporom je izvlekel Javornik dva nova tisočaka; sin je iztegnil roko.

„Da, vzemi!“ so rekle bolnikove oči. Roka pa se je dvignila iznova in se pričela gibati, kakor da bi mahala:

„Pojdi, pojdi!“

Ivan se je sklonil k očetu:

„Za njo?... Iskat Jerico?... Kaj ne da, oče?“

„Da, za njo — iskat jo! Reši jo, dokler ni prepozno!“ so zaprosile oči; jezik

se je premaknil v ustih, in vzgrgralo je polurazločno:

„Da... iskat...“

Vprašujoče je pogledal Ivan zdravnika. Ta pa je potipal mladega moža po rami:

„Nič nevarnega, mladi mož... Ako ne pride kako novo razburjenje, bo vse dobro čez teden dni. Samo čuvati ga je treba — skrbna postrežba in nič razburjenja — to je prva stvar!“

Dve uri nato se je odpravil Ivan zopet na pot. Očeta je priporočil staremu stricu Martinu, ki je sameval v Javornikovi bajti, in Meti, ki je bila hiši druga mati, odkar je spala ranjka Javornica tam za cerkvijo svoj poslednji sen.

Ponosno so sinele planine v popoldanskem solncu in milo se je storilo Ivanu, ko je pomislil:

„Z Bogom, Triglav moj, in vi vsi, kar vas je njegovih bratov! Z Bogom, oče, ki trpiš tako kruto za svojo slepoto — z Bogom ti, domača vas. Ali se ne vidimo nikdar več, ali pa kmalu spet, srečni, poštene in — maščevani!“

(Dalje)

Vabilo na naročbo!

„**Za svobodo in ljubezen**“ je veleznanimiv, krasen roman z Balkana. Spisal ga je odličen slovenski pisatelj, ki je prepotoval ves Balkan. V romanu „Za svobodo in ljubezen“ so vešče opisane krute razmere, ki so vladale na Balkanu pod turškim jarmom. Divji zatiralci slovanskega življa na eni, junaški vstasi (komite) na drugi strani, **velika zanimivost in napetost dejanja** — vse to bo gotovo vstreglo mnogostranskim željam **po lepi in zanimivi povesti z bližnjega juga**. — Kdor hoče letos čitati veleznanimiv roman o naših bratih na Balkanu, naj se naroči na „Slovenski Ilustrovani Tednik“, ki stane le 2 kroni za četrto leto, za mesec dni pa samo 70 vinarjev.

„**Slovenski Ilustrovani Tednik**“ je **nepolitičen in nestrankarski list**, ki priobčuje **slike in opise zanimivih dogodkov**, znamenitih oseb, krajev itd. Priobčuje tudi romane, povesti, humoreske, smešnice, novice itd.

„**Slovenski Ilustrovani Tednik**“ je **edini slovenski list te vrste in ne bi smel manjkati v nobeni slov. hiši**. Naročite si ga!

„**Slovenski Ilustrovani Tednik**“ se je vsled svoje zabavne in poučne vsebine, posebno pa radi zanimivih slik, ki jih priobčuje v tako obilnem številu, vsepovsod priljubil.

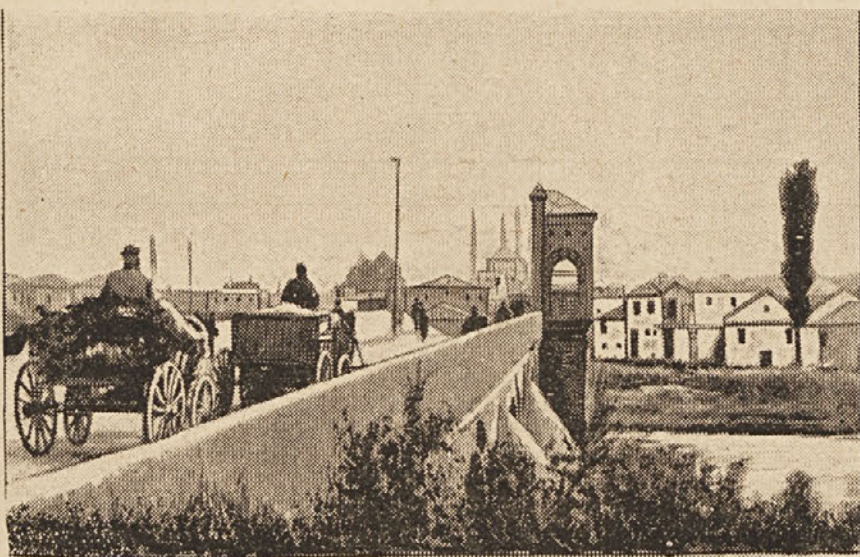
Vsak naročnik dobi vsako leto zastonj in poštnine prosto tudi obsežen bogato ilustrovan koledar. Kdor plača polletno naročnino in še 40 h za ovoj, dobi brezplačno lepo, veliko sliko **Prešerna, Jurčiča, Gregorčiča ali Aškerca**.

„**Slovenski Ilustrovani Tednik**“ nudi vsakomur obilo zabavnega in poučnega čtiva; zato vabimo vse, ki še niso naročeni, naj ga **takoj** naroče. „Slovenski Ilustrovani Tednik“ stane:

	celoletno	polletno	četrtno	mesečno		celoletno	polletno	četrtno
v Avstroogrski	8 K	4 K	2 K	70 h	v Ameriki	3 dol.	1½ dol.	75 cent.
v Nemčiji	12 K	6 K	3 K	1 K	v ost. inozemstvu	14 fr.	7 fr.	3.50 fr.

Naročite si ga s tem, da pošljete naročnino po poštni nakaznici ali pa zahtevate po dopisnici, da Vam pošljemo eno številko na ogled in priložimo poštno položnico, po kateri nam pošljete naročnino.

Novi naročniki dobe lahko še vse letošnje številke ali pa se lahko naroče začnši s 1. februarjem 1913, ker tedaj je začel izhajati v „Slovenskem Ilustrovanem Tedniku“ novi roman „Za svobodo in ljubezen“. **Naročite si ga takoj! Razširjajte ga!**

Most v Odrinu, ki bi naj bil meja med Bolgarijo in Turčijo.

Novi črnogorski 1 frank-bankovci.

Javèr-paša se je predal generalu Genevu. — „Sebe nisem štedil... Napravil sem vse, kar je bilo v mojih močeh. Evo vam moje sablje,“ reče Javèr-paša.

General Genev pa mu je vrne z besedami: „Hrabrim se orožje ne odvzema.“

In tako se lahko zdaj Javèr-paša tukaj v Sofiji v hotelu „Boulevard“ veseli svoje sablje in prilegala bi mu znana pesen:

„Šabljenka brušena,
To je moja žena...“

Mehmed Javèr-paša je vobče eden najboljših turških generalov. On je poveljeval prvemu armenskemu koru, imenovanemu Stambolski. Nanj se je porta zanašala kakor na graniten zid. Sicer je strog, a skrbi dobro za svoje vojake. S politiko se celo ne peča; zato pa tudi sedaj ne dopušča k sebi nobene časnikarja, kateri ga morejo videti le včasih pri oknu hotela, kakor tudi druga množica, ki se trupa posebno ob nedeljah pred lepim hotelom „Boulevardom“, stoječem v glavni ulici „Marija Lujiza“, ki vodi od postaje do stolne cerkve sredi mesta.

Njegovi vojaki so bili vojaško disciplinirani, a on se je zanimal za vse vede široke vojaške znanosti. V tem zmislu je dajal navodila tudi svojim častnikom in zahteval isto od njih kakor od vojakov vobče. Zato ni bilo lahko služiti pod njim.

Javèr-paša je bil edini med turškimi pašami, ki se ni hotel pokloniti mogočnemu generalu Von der Goltz-paši, med tem ko so se mu globoko klanjali vsi Mahmudi, Abdulahi in Muradi.

Zato ga pa general Von der Goltz ni mogel trpeti, kakor tudi ne prejšnji sultan Abdul-Hamid.

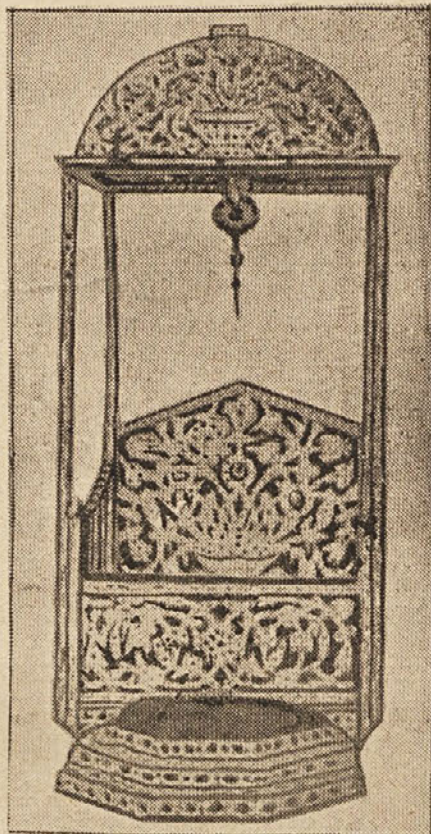
Zaradi tega pa Javèr-paši ni treba biti žal. Toliko bo v očeh nepristranskih stratežov Javèr-paša vedno veljal, kakor Von der Goltz-paša: Prvi se je mnogo bolje in dalje upiral bolgarski armadi, kakor pa Goltzova trdnjava Lozengrad.

Abdul Hamid ga je bil poslal v pregnanstvo v Egipt in Arabijo. On se je pa iz pregnanstva spet srečno vrnil in koristil dosti svoji domovini, dokler ga ni pri izlivu Marice zadela nemila usoda.

V tem položaju pa ga lahko navdajajo s ponosom besede generala Geneva:

„Hrabrim se orožje ne odvzema!“

Častnik jo je silil, da naj sama pokusi pijačo, pa ni hotela. To se je častniku zdelo sumljivo. Ukazal je, da naj otrok pije. Pil je, pa naenkrat so ga začeli zvijati krči in je umrl. Vino je bilo zastrupljeno. Ker so med tem časom pili vino tudi vojaki, jih je umrlo v kratkem času 61. Srbi so potem Albanko, ki je primešala vinu strupa, razsekali na drobne kosce.

Sultanov prestol, katerega so Mladoturki zastavili za 100 milijonov.

NESTLÉ-JEVA moka za otroke

Popolna hrana za dojenčke, otroke in bočnike na želodec.

Vsebuje pravo planinsko mleko.

Škatlja K 1.80 v vsaki lekarni in drogeriji.

Poskušnje Nestléjeve moke za otroke se dobivajo popolnoma zastoj pri

Henri Nestlé, Dunaj I., Biberstrasse 82.

Avtomatična past!

Za podgane K 4.—, za miši K 2.40, ujame brez nadzorstva do 50 komadov v eni noči. Ne zapuste nobenega smrada in se zopet same nastavijo. Past za ščurke edina te vrste, na katero se ujame na tisoče ščurkov v eni noči, a K 2.40. Povsod najb. uspeh. Pošljite po povzetju Franc Humann, Dunaj, 2. Bezirk, Aloisgasse 3. — Mnogo pohvalnih pisem. Pred manj vrednimi ponarejanji se svari. V c. in kr. vojaških skladiščih v uporabi. Telefon 23.446.

Znana stvar je, da kava brez dobrega kavnega pridanja ni dobra. Ravno tako je pa tudi vsakemu znano, da je najboljši kavni pridelek Kolinska kavna primes z znamko „Sokol“ v korist „Družbi sv. Cirila in Metoda“. Ker je najboljša in obenem pristno domače blago, jo vsaka gospodinja najraje kupuje.

Književnost.

Planinski koledar 1913. Ta praktični, za vsakega turista potrebni koledar je pravkar izšel. Izdal in uredil ga je Fr. Kocbek, načelnik Savinjske podružnice S. P. D. v Gornjem gradu. Cena 1.70 K. Letošnji koledar se odlikuje po posebno zanimivi raznovrstni vsebini in priporočamo vsem, da si ga nabavijo. Dobiva se pri izdajatelju.

Vojska na Balkanu. Izšel je že 7. sešitek, ki vsebuje zelo zanimive slike z vojnega pozorišča, ki predstavljajo grozo neizprosne krvavega boja. Cena temu sešitku je 40 vin.

OČARUJOČE

učinkujoče, naravno hramenje dejenčkov ugotovljujoče sredstvo je „GALEGOL“. Ima prijeten okus, se v vseh tekočinah rad topi in zadostuje pušica za 20 dni.

Cena 3 K.

Glavna zaloga v lekarni

B. FRAGNER,

Praga III., vogal Nerudove ulice.

Zaloga v lekarnah Kjer se ne dobiva, se pošlje po pošti proti poslatvi K 3.70 za eno pušico, K 6.72 za dve pušici, K 9.72 tri pušice, K 12.— štiri pušice franko.

Prilika za nakup!

30.000 par. vis. čevljev na zato go!

3 pari visokih čevljev K 14.75

na zato go za le po podobi, iz samega najboljšega usnja, z dobrimi vzvz. štrlečimi pravimi podplati. Ker je bilo teh 30.000 parov čevljev namenjenih za balkanske države, so mi zaostali zaradi vojne. Prodajam jih zaradi tega pod izdelovalno ceno 3 pare moških ali ženskih čevljev na zato go iz najboljšega usnja vsake številke in velikosti za le K 14.75. Za nar. ročno zadostuje napoved številke ali mere v centimetrih. Razpošilja po povzetju Prva kršćanska izvozna hiša za čevlje

Franc Humann, Dunaj II., Aloisgasse 3/76. Čestiti naročnike prosimo vljudno, da nas dalje priporočajo.

En trenutek

zadostuje, pa se prepičate o moji posebno ceni ponudbi:

Velblodovina imit.: posteljni koci 1 kg težki . . . le K 2.50
Volneni koci, zeleni z robom 1 kg težki . . . le K 3.—
Maršalski koci, prst debeli 2 1/4 kg težki . . . le K 5.40
Volneni koci, zeleni, prst debeli 2 1/4 kg težki . . . le K 6.—
Angleški čisto volneni, ostanki 2 m dolgi . . . le K 5.80
Pepita, ostanki, 5 m dolgi . . . le K 6.45
Čeviot, ostanki 4 1/2 m dolgi . . . le K 8.95
Atlasast barhent, ostanki 6 m dolgi . . . le K 5.90
Tkanine, ostanki, izvrstni 10 m dolgi . . . le K 5.15
Šifon, ostanki, izvrstni 10 m dolgi . . . le K 5.—
Delen, ostanki, pralni 6 m dolgi . . . le K 3.80
Rips, ostanki, pralni 6 1/2 m dolgi . . . le K 5.80
3 sortirani barhenti, ostanki 2 1/2 m dolgi . . . le K 7.15
20 m ostankov pralnih barhentov in pralnega blaga . le K 9.90

Presenečen

je vsak gospod, ki naroči vsaj 3 m ostankov blaga za K 7.60 ali najboljšo ostanke le za K 10.—

Razpošilja se po povzetju za višje zneske nego K 20.— franko. Nikakršen riziko. Za blago, ki ne ugađa, denar nazaj.

Razpošiljalno podjetje Rudolf Lichtner, Leitmeritz 26.

Zahtevajte ilustrovani cenik zastoj in franko, ta vsebuje štiri dragocene brezplačne premije.

NOVICE.

Albanka—zastrupljevalka. Srbi so prišli v neko albansko vas. Prebivalci so bili pobegnili, ostala je doma le neka Albanka s svojim otrokom. Ko je častnik zahteval, da naj prinese kaj hrane, se je babnica sprva branila in je rekla, da nič nima. Potem je pa šla v klet in je prinesla vina in mesa.

Pozor! Pozor!
Kavarna CENTRAL
 Ljubljana.

Vsak
dan

KONCERT

!! Vso noč odprta. !!

Vsak mesec drugi umetniki. Vstop prost.
 Točna postrežba z najfinejšimi pijačami.
 Z velespoštovanjem
Štefan Miholič, kavarnar.

KMETSKA POSOJILNICA

r. z. z. n. z.

obrestuje hranilne vloge po

Stanje hranilnih vlog: dvajset milijonov.

4^{3/4}%

LJUBLJANSKE OKOLICE

v Ljubljani,

brez vsakršnega odbitka.

Popolnoma varno naložen denar.

Rezervni zaklad: nad pol milijona.

Kot najidealnejši način varčevanja in najprikladnejše preskrbljenje za starost in družino priporočamo življensko zavarovanje. Tozadevno nudi posebno banka „Slavija“ s svojimi prikladnimi razkazili in vsem zahtevam odgovarjajočimi pogoji največje ugodnosti. Priporočati življensko zavarovanje je ravno v današnjih napetih časih največjega pomena, kajti banka „Slavija“ izplača ves zavarovani kapital, ne da bi bilo treba plačevati kako doklado ali višjo zavarovalnino tudi onim, ki padejo v vojski ali umro vsled ran, zadobljenih v vojski. Ker se sprejemajo vojna zavarovanja le tako dolgo, dokler ni priglašena mobilizacija, priporočamo, da se vsak interesent pravočasno obrne glede pojasnil na generalni zastop banke „Slavije“ v Ljubljani.

Zastonj se jezite nad trgovci in blagom, ter govorite draginja je, da si človek ne more nič več kupiti. To govorjenje ne pomaga nič, če boste še naprej kupovali slabo blago in pri trgovcih, ki Vam drago računajo. Prihranite si le tedaj kaj, ako boste kupovali vedno v trgovini z modnim, manufakturnim in konfekcijskim blagom I. N. Šoštarčič, Maribor, Gosposka ul. 5. V tej trgovini kupite vsako blago od 20 do 30 odstotkov cenejše kakor drugod.

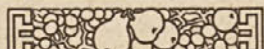
Prodaja se posestvo

nad cesto, krasna lega vinogradov, sadonosnikov itd. 18 orolov, vse ograjeno, 2 hiši ter druga poslopja, 1 dvonastopna hiša. Naslov. v uprav. Ilustr. tedn.

Sprejme se mizarški

pomočnik

priden in znan v mizarškem delu. Plača po dogovoru. — Naslov pove uprav. Slov. Ilust. Tedn.

Najmodernejša lasna dela se izdelujejo v frizerskem salonu

And. Rojic

Trst, Acquedotto 20.

Naročila izven Trsta po vzorcu so točna, gotova in po zmerljivih cenah.

Sukneno blago
 za moške obleke se kupi
 najbolje pri

R. Miklauc
 v Ljubljani.

Velika izbira. Zanesljive cene. Na zahtevo se tudi izdelovanje oblek preskrbi.

Kinematograf „Ideal“ na Franc Jožefovi cesti v Ljubljani ima jako zanimiv spored, same dobre, zelo učinkovite privlačne resne in šaljive točke.

Ivan Jax in sin

Ljubljana, Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev, koles, pisalnih strojev in strojev za pletenje (Strickmaschinen).

Brezplačen
pouk v
venju.

Tovarna v
Lincu ustanovlj. 1867.

Zahtevajte cenik, ki ga dobite brezplačno in poštne prosto.

Iv. Ravnihar

urar in trgovec z zlatnino
 :: in srebrnino ::

Ljubljana, Sv. Petra c. 44.

Za vsako pri meni kupljeno kakor tudi popravljen uro jamčim eno leto.

Lastna delavnica za popravila in vsakršna nova dela.

== Obnovite naročnino! ==

Za vsa v svojo stroko spadajoča dela se priporoča

I. ZAMLJEN

čevlarski mojster

Ljubljana, Gradišče št. 4.

Zaloga izgotovljenih čevljev ter izdelovanje gorskih in telov. čevljev.

Izprašani optik FR. P. ZAJEC
 :: LJUBLJANA, Stari trg št. 9. ::

priporoča svoj dobro urejeni

optični zavod

očala, ščipalca, daljnogleda, toplotmerje i. t. d.

Nadalje priporoča svojo veliko zalogo švicarskih ur, zlatnine in srebrnine, gramofone od 25 K naprej tudi na mesečne obroke.

Plošče vseh vrst in v vseh jezikih do K 250 naprej. Ceniki brezplačno. —

Obvarujte se! peg!
Vaše obličje

bo krasno, čisto in fino kakor alabaster. Pike, pege, izpuščaje, rdečico obličja in nosu, sive in rumene lise in vsak neprijeten nedostatek odstrani z jamčeno v 6 dneh „Vladica balsamin“. Steklenica K 250. Rationell bals. milo K 120. Učinek je opaziti že po enkratni rabi.

== Neprijetne dlačice ==

z obličja in rok odstrani trajno in brez boleštv v 3 minutah edini z jamčeno neškodljivi „Sattymo“. Steklenica K 250

Bujno polnost-krasno

== oprsje ==

doseže vsaka slabotna dama v treh tednih. Učinek z jamčen. Neštevilni zahvalni in priznalni dopisi zdravnikov in dam so na razpolago. Uspeh se vidi že v 6 dneh. Edino krepilno in osvežujoče sredstvo. Cena 1 steklenice univerzalnega sredstva Et-Admille z navodilom 5 K. K temu posebni kremni izvleček „Vladico“. K 2—.

Nikako izpadanje las, nikake luskin!

Poarine lasna mast

oživlja in krepki lasne korenine tako, da se lasje in brki krepijo in dobivajo krasno rast. Uspeh z jamčen. Lonček 4 K, manjši 2 K. Prodaja in razpošilja edino ord. kosmetični laboratorij

W. Havelka, Praga-Vršovice št. 752.

Tisoč in tisoč priznanj in zahval.

(Pozor na razna iz tujine priporočena slaba in draga sredstva.) Za uspeh naših izdelkov se jamči.

Moder svet!

Kupujte samo
 svetovnoznano

Žitno kavo „Probat“

ki stane zavoj 5 kg po pošti franko samo K 370 in se pošilja proti povzetju. Vrhtega še dobite

zastonj

lep poraben predmet. Ako vzamete 5 zavojev, dobite zavoj po K 310.

„Probat“ je brez kakega pridatka, zdrava in okusna kava. Pristna le, ako se naroči pri

pražilnici Bernsdorfer,

Bernsdorf 42 pri Trautenau, Češko.

Stampilije

vseh vrst za

urade, društva, trgovce itd

ANTON ČERNE

graver in izdelovatelj kavčukovih
 stampilij

Ljubljana, Stari trg 20

Ceniki franko.